

8. Erinäisten kiinteistölautakunnan alaisten viranhaltijain toimintakertomukset.

Kiinteistötoimiston maatalousosaston kertomus v:ltä 1936 sisälsi seuraavaa:

Järjestelyt ja tehtävät. Maatalousosasto hoiti kuten ennenkin kiinteistölautakunnan ja sen maatalousjaoston alaisena ja kiinteistötoimiston osastona Helsingin pitäjässä ja Oulunkylän kunnassa olevat kaupungin varsinaiset maanviljelystilat sekä valvoi mainituissa kunnissa ja Haagan kauppalassa olevia erinäisiä vuokralle annettuja tiloja ja tiluksia. Sitä paitsi oli osaston hoidettavana kysymyksessä olevilla alueilla sekä varsinaisella kaupungin alueella olevat metsät, mikäli niitä ei erikoisesti oltu jätetty toisten kaupungin laitosten hoitoon. Lisäksi osasto huolehti erinäisten osaston hoitoon kuuluvien laiturien, sorakuoppien y.m.s. hoitamisesta.

Virkailijat. Osaston vakinaisina viranhaltijoina olivat edelleen kaupunginagronoomi A. J. Tamminen, kaupunginagronoomin apulainen T. Toukomaan ja metsänvartija A. Sireeni. Sopimuspalkkaisena virkailijana toimi edelleen metsänhoitaja E. A. Sammallahti.

Toiminta. Osaston toimintaa johti, kuten ennenkin, Pukinmäessä oleva toimisto, jonka virallinen vastaanottoaika oli klo 9—10. Toimistossa pidettiin pientä käteiskassaa, josta maksettiin palkat.

Maatilat. Kertomusvuoden alussa jätettiin maatalousosaston hoitoon sittemmin virallisesti puretulle Ab. parkstad- Vanda-puistokylä oy:lle kuulunut maaomaisuus, jonka pääosa, Immus, Rasmus y.m. tilat sijaitsevat Helsingin pitäjän Tapaninkylässä. Toistaiseksi puuttuvat kuitenkin tarkemmat tiedot lopullisesti maatalousosaston hallintaan jäävistä yksityisistä palstoista ja alueista. Maatalousosaston kertomusvuonna hoitamien ja sen valvonnan alaisina olevien tilain ja tilusryhmien nimet ja viljelysalat olivat seuraavat:

Tilan nimi.	Omassa viljelyksessä, ha.	Omallalla väellä, ha.	Tilapäisesti vuokralle annettua, ha.	Varsinaisia vuokra-alueita, ha.	Yhteensä, ha.
Tuomarinkylä	347.15	2.44	0.40	21.07	371.06
Pukinmäki ja Oulunkylä ..	232.14	1.84	7.85	203.00	444.83
Tali	88.35	0.80	1.00	10.31	100.46
Tomtbacka	168.32	1.17	—	—	169.49
Fallkulla	127.52	0.80	—	15.00	143.32
Tuurholma	—	—	—	17.50	17.50
Herttoniemi	35.00	—	—	165.00	200.00
Puodinkylä, palstat	—	—	—	125.00	125.00
Viikinmäki	—	—	—	51.00	51.00
Kaarela	—	—	—	98.00	98.00
Korpas	—	—	—	16.00	16.00
Yhteensä	998.48	7.05	9.25	721.88	1,736.66

Oulunkylän pellot viljeltiin Pukinmäestä käsin; pienehkö Märäkärrin viljelysalue kuului kuitenkin Tuomarinkylän viljelysalueiden hoitopiiriin. Samoin osa Herttoniemen pelloista viljeltiin muilta tiloilta käsin peltojen huonon vuokrallesaanin johdosta.

Viljelysjärjestelmät. Omassa viljelyksessä olevia pelto-aloja viljeltiin seuraavasti:

	Tuomarin- kylässä.		Pukinmäessä ja Oulunkylässä.		Talissa.		Tomtbackassa.		Fallkullassa.		Yhteensä.	
	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.
Kesantoa	28.2	8.1	17.6	7.6	7.0	7.9	13.4	8.0	10.0	7.8	76.2	7.9
Ruista	21.4	6.1	6.8	2.9	8.7	9.8	5.2	3.1	7.8	6.1	49.9	5.2
Syysvehnää ..	3.0	0.9	15.9	6.8	—	—	5.4	3.2	—	—	24.3	2.5
Kevätvehnää ..	5.1	1.5	—	—	—	—	7.2	4.3	—	—	12.3	1.3
Ohraa	24.0	6.9	30.4	13.1	—	—	12.0	7.1	—	—	66.4	6.9
Kauraa	90.5	26.1	26.8	11.6	29.3	33.1	37.1	22.0	31.6	24.8	215.3	22.3
Perunoita	15.3	4.4	22.9	9.9	10.4	11.8	7.9	4.7	5.6	4.4	62.1	6.4
Lanttuja	1.0	0.3	1.5	0.6	1.3	1.5	—	—	—	—	3.8	0.4
Rehujuurikkaita	2.0	0.6	1.8	0.8	0.5	0.6	—	—	2.0	1.6	6.3	0.7
Vihantarehua ..	—	—	0.5	0.2	1.2	1.3	—	—	—	—	1.7	0.2
Heinää	141.8	40.8	77.8	33.5	29.5	33.4	78.3	46.5	56.5	44.3	383.9	39.8
Laidunta	10.5	3.0	22.6	9.7	—	—	—	—	10.7	8.4	43.8	4.6
Siemenheinää ..	4.4	1.3	4.7	2.0	0.6	0.5	—	—	—	—	9.6	1.0
Keittiökasveja ..	—	—	2.8	1.2	—	—	—	—	3.3	2.6	6.1	0.6
Herneitä	—	—	—	—	—	—	1.8	1.1	—	—	1.8	0.2
Yhteensä	347.2	100.0	232.1	100.0	88.4	100.0	168.3	100.0	127.5	100.0	963.5	100.0

Herttoniemen omassa viljelyksessä olevista pelloista viljeltiin ruista 17.0 ha:n, kauraa 11.8 ha:n ja heinää 6.2 ha:n suuruisella alalla.

Edelliseen vuoteen verraten oli peltöjen käyttö prosenteissa eri viljelyskasvien tuotantoon nähden seuraava:

Vuosi.	Kesantoa, %	Ruista, %	Syys- vehnää, %	Kevät- vehnää, %	Ohraa, %	Kauraa, %	Perunoita, keittiö- ja juurikas- veja, %	Heinää ja laidunta, %	Muuta, %
1936	7.9	5.2	2.5	1.3	6.9	22.3	8.1	45.4	0.4
1935	8.1	4.7	2.9	2.8	5.1	23.0	6.7	46.4	0.3

Viime vuosina on pyritty lisäämään viljan ja vähentämään heinän viljelystä. Muutoksen nopeutta on haitannut kuitenkin maatalousosaston hoitoon jätetyillä uusilla tiloilla vallitseva pääasiallinen heinän viljelys.

Kylvöt. Kertomusvuonna kylvömäärät olivat seuraavat:

	Tuomarin- kylässä, kg.	Pukinmäessä ja Oulun- kylässä, kg.	Talissa, kg.	Tomt- backassa, kg.	Fall- kullassa, kg.	Yhteensä, kg.
Ruista	2,220	1,400	1,363	1,225	3,025	9,233
Syysvehnää	2,700	1,300	—	1,999	—	5,999
Kevätvehnää	1,050	—	—	2,669	—	3,719
Ohraa	4,685	6,475	—	2,810	—	13,970
Kauraa	22,960	6,531	6,775	15,233	7,640	59,139
Perunoita	34,204	44,064	25,160	18,020	10,540	131,988
Apilansiementä ..	163	151	55	150	10	529
Timoteinsiementä	557	780	260	428	156	2,181

Herttoniemessä kylvettiin kauraa 3,500 kg, virnaa 920 kg ja herneitä 679 kg.

¹⁾ Tästä on jätetty pois Herttoniemen tilapäiset viljelykset, 35 ha.

Sadot. Tärkeimpien viljelyskasvien sadot olivat seuraavat:

	K a i k k i a a n.					
	Tuomarinkylässä, kg.	Pukinmäessä ja Oulunkylässä, kg.	Talissa, kg.	Tomtbackassa, kg.	Fallkullassa, kg.	Kaikilla tiloilla, kg.
Ruista	21,650	14,310	18,274	14,225	14,000	82,459
Syysvehnää ..	10,580	42,020	—	17,329	—	69,929
Kevätvehnää ..	9,655	—	—	20,616	—	30,271
Ohraa	56,340	68,396	—	23,161	—	147,897
Kauraa	156,600	59,865	49,950	59,301	38,539	364,255
Perunoita	210,800	366,792	145,452	115,600	75,480	914,124
Heinää	669,000	341,480	138,600	295,120	114,500	1,558,700

Herttoniemestä saatiin lisäksi 14,256 kg ruista, 14,151 kg kauraa ja n. 14,000 kg luonnonheinää. Juurikasveja saatiin kaikilta tiloilta yhteensä n. 309,935 kg, timoteinsiementä 3,760 kg, apilansiementä 800 kg, ja herneitä 2,160 kg. Olkia saatiin n. 600,000 kg. Vihantarehua, ruohoa, rehukaalia ja odelmaa korjattiin n. 290,000 kg, josta osa tehtiin paino- tai A. I. V.-rehuksi.

	H e h t a a r i a k o h d e n.					
	Tuomarinkylässä, kg.	Pukinmäessä ja Oulunkylässä, kg.	Talissa, kg.	Tomtbackassa, kg.	Fallkullassa, kg.	Kaikilla tiloilla, kg.
Ruista	1,010	2,120	2,100	2,720	1,795	1,652
Syysvehnää	3,538	2,648	—	3,209	—	2,882
Kevätvehnää	1,893	—	—	2,863	—	2,461
Ohraa	2,348	2,251	—	1,922	—	2,227
Kauraa	1,730	2,236	1,704	1,598	1,218	1,692
Perunoita	13,832	15,982	14,026	14,633	13,479	14,730
Rehujuurikkaita ..	35,670	32,289	20,350	—	14,400	27,103
Lanttuja	40,200	38,226	37,708	—	—	38,567
Heinää	4,718	4,386	4,701	3,772	2,023	4,060

Fallkullan tilalla, joka oli ensimmäistä vuotta maatalousosaston hoidossa saatiin jokaisesta kylvöstä huomoinpi sato kuin muilla tiloilla lukuunottamatta Tuomarinkylässä korjattua ruissatoa, joka oli kovin huono.

Heinäsaato oli kertomusvuonna harvinaisen hyvä ennestään maatalousosaston hoidossa olevilla tiloilla; hehtaaria kohden korjattiin keskimäärin yli 4,000 kg.

Lannoitus. Eri lannoittimien käyttö oli seuraava:

Tilan nimi.	Karjanlanta, kg.	Kaupunkilanta, kg.	Salprietaria, kg.	Ammoniumsulfiaattia, kg.	Kotka- ja superfosfaattia, kg.	Kalisuola, 40 %, kg.
Tuomarinkylä	4,440	—	3,000	13,000	25,500	7,500
Pukinmäki ja Oulunk.	1,050	1,357	1,350	12,500	23,000	6,400
Tali	250	1,515	900	3,000	7,500	1,600
Tomtbacka	1,794	—	1,500	6,000	12,000	2,500
Fallkulla	664	376	950	4,000	10,000	4,000
Herttoniemi	—	—	1,000	1,500	2,000	—
Yhteensä	8,198	3,248	8,700	40,000	80,000	22,000

Lisäksi käytettiin 140 kuormaa lantavettä, 40,000 kg kalkkikivijauhoa ja 2,087 kuormaa savea ja turpeita.

Työväki. Vakinaisen työväen lukumäärä oli kertomusvuonna seuraava:

Tila.	Työnjohtajia.		Muonamiehiä.		Naispalvelijoita.		Yhteensä.	
	1/1	31/12	1/1	31/12	1/1	31/12	1/1	31/12
Tuomarinkylässä	3	2	21	21	1	1	25	24
Pukinmäessä ja Oulunk.	4	4	13	13	3	3	20	20
Talissa	1	1	8	6	—	—	9	7
Tomtbackassa	1	1	11	11	—	—	12	12
Fallkullassa	—	2	—	7	—	1	—	10
Metsän hoidossa	1	2	1	1	—	—	2	3
Yhteensä	10	12	54	59	4	5	68	76

Vakinaisen väen lisäksi pidettiin kuten ennenkin päiväpalkkalaisia tarpeen mukaan.

Työpäiviä suoritettiin, työnjohto ja erinäiset urakkatyöt pois laskettuina, seuraavasti:

Tilan nimi.	Miehen työpäiviä yhteensä.	Naisen ja lapsen työpäiviä yhteensä.	Kaikki työpäivät miehen työpäiviksi muunnettuina.	
			Kaikkiaan.	Ha:a kohden.
Tuomarinkylä	9,600.0	3,140.0	11,693.3	33.7
Pukinmäki ja Oulunkylä	6,654.0	4,238.0	9,479.3	40.5
Tali	3,580.0	945.5	4,210.3	47.5
Tomtbacka	4,377.5	1,542.0	5,405.5	29.2
Fallkulla	3,925.5	1,579.5	4,978.5	38.8
Yhteensä	28,137.0	11,445.0	35,766.9	35.4

Keskipäiväpalkka laskettiin 38: 97 markaksi.

Hevosia oli vuoden alussa 77 ja vuoden lopussa 78. Eri tilain kesken hevoset jakautuivat seuraavasti:

Tilan nimi.	Tammikuun 1 p:nä.	Joulukuun 31 p:nä.	100 ha:n peltoalaa kohden.
	Kaikkiaan.	Kaikkiaan.	
Tuomarinkylä	1) 30	30	7.1
Pukinmäki ja Oulunkylä	16	18	7.4
Tali	9	9	10.0
Tomtbacka	12	12	7.1
Fallkulla	10	9	7.0
Yhteensä 1)	77	78	7.5

Tuomarinkylän hevosista oli 2 alle vuoden ja 3 alle 2 vuoden vanhaa. Jos muilta tiloilta käsin viljellyt Herttoniemen pellot otetaan huomioon, oli hevosia ha:n peltoalaa kohden 7.2.

Hevospäivätöitä suoritettiin kaikkiaan 16,774, keskimäärin hevosta kohden 221 ja viljelyshehtaaria kohden 16.4, kuten seuraavat luvut osoittavat:

1) Näistä 5 varsaa.

Tilan nimi.	Yhteensä.	P ä i v i ä.	
		Hevosta kohden.	Vilj. ha:a kohden.
Tuomarinkylä	5,401.0	208.0	15.6
Pukinmäki ja Oulunkylä	4,289.5	238.0	17.6
Tali	2,097.5	210.0	23.7
Tomtbacka	2,972.5	248.0	16.1
Fallkulla	2,013.5	201.0	15.8
Yhteensä	16,774.0	221.0	16.4

Hevospäivätyön kustannus laskettiin kertomusvuonna 24: 25 markaksi, tallirakennusten kustannuksia ei ole siihen kuitenkaan mukaan laskettu.

Karjatalous. Karjan lukumäärä, rehunkäyttö ja tuotanto keskimäärin tarkastusvuonna käyvät ilmi seuraavasta:

	Lehmien luku.	Rehuyksi- köitä.	Maitoa, kg.	Rasva- %.	Rasvaa, kg.
Tuomarinkylä					
Koko karja	31.2	2,524	3,254	4.42	143.8
Säännölliset	25.0	.	3,302	4.39	145.2
Pukinmäki ja Oulunkylä					
Koko karja	39.6	3,007	3,693	4.10	151.4
Säännölliset	20.0	.	4,296	4.00	173.9
Fallkulla					
Koko karja	21.9	2,621	3,245	4.10	132.3
Säännölliset	8.0	.	3,370	4.00	135.9

Eri rehulajien käyttö tarkastusvuonna oli kokonaismäärään verraten prosenteissa seuraava:

Rehulaji.	Tuomarin- kylässä.	Pukinmäessä ja Oulunkylässä.	Fall- kullassa.
Öljyväkirehua	11.1	8.1	8.9
Muuta ostettua väkirehua	0.3	—	3.0
Kotoista väkirehua	14.7	14.6	15.9
Heiniä	21.1	20.3	22.0
Olkia	4.0	6.1	9.0
Tuoretta rehua	12.1	15.0	8.2
Laidunta	36.7	35.9	33.0

Karjaa oli kertomusvuoden alussa ja lopussa eri tiloilla seuraavasti:

Tilan nimi.	Sonneja.		Lehmiä.		Hiehoja, astutettuja. nuoria.				Vasikoita.		Kaik- kiaa.	
	1/1	31/12	1/1	31/12	1/1	31/12	1/1	31/12	1/1	31/12	1/1	31/12
Tuomarinkylä	1	1	30	25	3	2	1	2	4	7	39	37
Pukinmäki ja Oulunkylä	2	2	46	45	4	5	8	7	6	5	66	64
Fallkulla	1	1	21	22	2	1	2	2	1	3	27	29
Yhteensä	4	4	97	92	9	8	11	11	11	15	132	130

Maito. Maidon käyttö oli seuraava:

	Tuomarinkylässä.		Pukinmäessä ja Oulunkylässä.		Fallkullassa.		Yhteensä.	
	Litraa.	%.	Litraa.	%.	Litraa.	%.	Litraa.	%.
Vasikoille ..	1,914	2.0	5,080	3.6	2,023	3.0	9,017	3.0
Muonaan ..	31,963	33.5	25,154	17.9	11,622	17.3	68,739	22.7
Eläkkeisiin	—	—	366	0.3	—	—	366	0.1
Käteis-								
myyntiin	3,844	4.0	5,977	4.2	8,263	12.3	18,084	6.0
Tinkimaitona	51,987	54.6	83,589	59.6	18,891	28.1	154,467	51.0
Tukkumyyntiin	5,112	5.4	19,778	14.1	25,408	37.8	50,298	16.6
Mittatappio	491	0.5	376	0.3	1,040	1.5	1,907	0.6
Yhteensä	95,311	100.0	140,320	100.0	67,247	100.0	302,878	100.0

Maidon keskihinta kertomusvuonna oli 1: 56 markkaa edellisenä vuonna oltuaan 1: 58 markkaa.

Sikatalous. Kertomusvuoden sikakanta ilmenee seuraavista luvuista:

	Tammik. 1 p:nä.	Lisäys vuoden aikana.				Vähennys vuoden aikana.			
		Ostettu- ja.	Synty- neitä.	Siirret- tyjä.	Yhteensä.	Myy- tyjä.	Kuollei- ta.	Siirret- tyjä.	Jouluk. 31 p:nä.
Karjuja ..	2	1	—	—	3	1	—	—	2
Emakoita ..	31	—	—	4	35	4	—	—	31
Nuoria sikoja	52	—	—	96	148	130	2	4	12
Porsaita ..	55	—	541	—	596	379	88	96	33
Yhteensä	140	1	541	100	782	514	90	100	78

Irtaimiston kirjanpitoarvot kertomusvuoden alussa ja lopussa olivat seuraavat:

	¹ / ₁ kaikkiaan, Smk.	³¹ / ₁₂ kaikkiaan, Smk.	³¹ / ₁₂ viljeltyä ha:a kohden, Smk.
Toimisto	15,880	10,120	—
Tuomarinkylä	242,285	244,500	700
Pukinmäki ja Oulunkylä	224,905	198,680	822
Tali	97,460	96,130	1,066
Tomtbacka	113,835	89,495	528
Fallkulla	—	52,465	409
Metsätalous	630	1,570	—
Kaikkiaan	694,995	692,960	695

Varastot. Vuoden viimeisenä päivänä suoritettun inventoimisen mukaan varastot olivat seuraavat:

	Smk.		Smk.
Viljaa, rehua ja juurikasveja	1,227,247: 20	Öljyä	4,247: 60
Eloja	326,020: —	Nahkaa	980: —
Väkirehua	41,199: 05	Rakennustarvikkeita	3,034: —
Apulantaa	78,510: —	Rautatavaraa	8,254: —
Puutavaraa	104,563: 50	Sekalaista	47,756: —
Yhteensä	1,841,811: 35		

Kirjanpito ja taloudellinen tulos. Kameraalisen kirjanpidon mukaan tulot ja menot olivat seuraavat:

Tulot.

	Talousarvion mukaan, Smk.	Kirjain mukaan, Smk.
Tulot maatalousosaston hoitamista tiloista ..	4,450,905: —	4,561,435: 05
Vuokralle annettujen tilojen vuokramaksut	337,000: —	344,087: 65
Yhteensä	4,787,905: —	4,905,522: 70

Menot.

	Talousarvion mukaan, Smk.	Kirjain mu- kaan, Smk.
Sääntöpalkkaiset virat	155,580: —	155,580: —
Tilapäistä työvoimaa	1,410,000: —	1,409,633: 85
Vuokra, toimiston, tilityserä	7,200: —	7,200: —
Lämpö »	1,000: —	888: —
Valaistus »	1,200: —	1,127: 60
Siivoaminen »	1,500: —	1,200: —
Puhtaanapito, nuohous	4,900: —	4,102: —
Kaluston hankinta	113,500: —	94,458: 65
» kunnossapito	75,000: —	89,242: 90
Tarverahat	11,000: —	9,234: 20
Lääkkeet ja sairaanhoitotarvikkeet	6,000: —	9,943: 55
Metsänhoito, metsänhoitaja	15,000: —	11,510: —
Tallit	345,000: —	305,521: 55
Navetat ja sikala	495,000: —	429,556: 65
Maanviljelys	733,430: —	672,405: 40
Verot ja vakuutusmaksut	204,000: —	170,241: 50
Rakennukset	185,000: —	¹⁾ 184,255: 05
Korot konttokuranttitilistä kaupunginkassaan	100,000: —	83,010: 10
Yhteensä	3,864,310: —	3,639,111: —

Tulojen ollessa 4,905,522: 70 markkaa ja menojen 3,639,111 markkaa jää ylijäämäksi 1,266,411: 70 markkaa. Kun ylijäämään lisätään kaupunginkassaan suoritettut korot, hyötyi kaupunginkassa maatalousosaston hoitamista tiloista kaikkiaan 1,349,421: 80 markkaa, edellisenä vuonna 1,037,315: 20 markkaa. Rasitukseton tulos ilman korkoja, veroja y.m.s. oli 1,519,663: 30 markkaa, edellisenä vuonna 1,208,188: 10 markkaa.

Voitto- ja tappiotili oli seuraava:

Tilit.	Voitto, Smk.	Tilit.	Tappio, Smk.
Maanviljelys	1,274,840: 40	Karjatalous	10,525: 45
Puutarha	27,805: 15	Rakennukset	30,470: 30
Sikala	4,678: 55	Kalusto	274,482: 75
Metsätalous	17,528: 75	Puhdas tuotto ilman korkoja	1,285,076: 80
Vuokratalous	275,702: 45		
Yhteensä	1,600,555: 30	Yhteensä	1,600,555: 30

¹⁾ Sitä paitsi siirrettiin 60,000 markkaa v:een 1937.

Kun edellä olevassa yhdistelmässä mainittua nettovoittoa laskettaessa ei ole huomioitu kaupunginkassaan maksettuja korkoja, on tämä summa, 1,285,076: 80 markkaa, edellisenä vuonna 1,022,442: 55 markkaa, kaupungin maatiloilta saama todellinen hyöty, joka vastaisi 4 %:n mukaan 32,126,920 markan pääoman korkoa. Rasitukseton puhdas tuotto ilman metsiä, veroja y.m. oli 1,437,789: 55 markkaa tehden sekä omassa viljelyksessä olevat että vuokralle annetut pellot mukaan luettuina 827: 90 markkaa hehtaaria kohden. Edellisenä vuonna vastaavat rahamäärät olivat 1,042,217: 20 ja 667: 98 markkaa.

Kaupungingeodeetin antama toimintakertomus v:lta 1936 oli seuraavan sisältöinen:

Maanmittaus- ja kartastotöiden osaston henkilökunnan muodostivat kaupungingeodeetti, avustava kaupungingeodeetti, insinööri, kaksi vaakitsijaa, ylimääräinen vaakitsija, kaksi piirtäjää, joista toinen toimi pääasiallisesti kanslia-apulaisena ja arkistonhoitajana, kolme ylimääräistä piirtäjää ja vahtimestarin apulainen.

Osaston hoidossa olevan tonttikirjan pidosta aiheutuvien tehtävien lisäksi suoritettiin osastolla kertomusvuonna seuraavat työt: 166 tontinmittausta tonttikarttoineen ja mittakirjoineen; 102 kivijalantarkastusta; 27 tonttirajan paalutusta; 87 otetta ja jäljennöstä tonttikartoista ja mittakirjoista, joista 2 kaupungin tarpeisiin; 50 korkeuden määräystä ja muuta mitaustoitmitusta; 316 otetta ja todistusta tonttikirjasta, joista 4 kaupungin tarpeisiin; 226 karttapiirrosta ja jäljennöstä, joista 171 kaupungin tarpeisiin; 29 tonttijakokarttaa selityksineen; 14 lausuntoa ja esitystä; sekä 65 kirjelmää.

Muusta toiminnasta mainittakoon seuraava:

Kaupungin ja sen ympäristön kiintopisteverkkoa täydennettiin pääasiallisesti Käpylässä, Oulunkylässä, Pakinkylässä, Tuomarinkylässä, kaupungin omistamilla mailla Malmin- ja Tapaninkylän itäosassa sekä kaupungin alueella Ruskeasuon seuduilla. Yhteensä rakennettiin ja havaittiin 37 uutta kolmio-, 662 monikulmio- ja 30 korkeuskiintopistettä. Monikulmiomittauksen yhteydessä mitattujen sivujen pituus on yhteensä n. 87,000 m.

Kartoitusta suoritettiin Ruskeasuon seuduilla 110 ha, Toukolassa 6 ha, Herttoniemessä 19 ha, Tapanin- ja Malminkylässä 203 ha sekä asemakaavotetulla kaupunkialueella 12 ha eli yhteensä n. 350 ha. Tämän lisäksi suoritettiin täydennysmittauksia Käpylässä ja muun kaupunkialueen eri puolilla. Pintavaakitusta suoritettiin Ruskeasuon seuduilla 110 ha, Käpylässä 10 ha, Toukolassa 6 ha, Herttoniemessä 19 ha, Tapanin- ja Malminkylässä 203 ha eli yhteensä n. 348 ha.

Sisätoinä suoritettiin m.m. 37 uuden kolmiopisteen sekä 210 monikulmiopisteen koordinaattien laskut sekä piirrettiin kertomusvuonna ja sitä ennen suoritettujen mittausten perusteella 35 mittakaavassa 1 : 500 olevaa karttalehteä, joiden käsittämä alue on n. 400 ha:n suuruinen. Lisäksi tehtiin tonttien myyntiluettelon laatimista varten tarpeelliset kuutio- ja pinalaskelmat sekä suoritettiin tonttirekisterikarttojen laatimista ja muita uuden kiinteistörekisterin laatimista varten kysymyksen tulevia valmistavia töitä.

Kaupungingeodeetti osallistui kertomusvuoden aikana pidettyihin kolmi-vuotiskatselmuksiin ja oli kaupunginhallituksen määräyksestä kaupungin edustajana 10 maanmittaus- ja pakkolunastustoimituksessa sekä jäsenenä eräässä pakkolunastuslautakunnassa.

Kunnallisten työväenasuntojen hoidosta v. 1936 annettu kertomus sisälsi seuraavaa:

Kertomusvuonna asuntojen lukumäärä pysyi muuttumattomana samoin kuin niiden vuokratkin.

Seuraavasta yhdistelmästä ilmenee kaikkien kunnallisten työväenasuntojen huoneistojen ja huoneiden sekä niissä asuneiden henkilöiden lukumäärä v:n 1936 lopussa:

Asuntoryhmä.	Huoneistoja.	Huoneita.	Niissä asuvia kaikkiaan.	Henkilöitä huo- netta kohden.
Hietaniemenkadun	66	77	237	3.1
Kirstinkadun	39	42	161	3.8
Somerontien	155	160	521	3.3
Kangasalan tien	239	240	847	3.5
Karstulantien	334	502	1,368	2.7
Sammatintien	48	72	209	2.9
Mäkelänkadun	87	174	437	2.5
Kaikki asunnot	968	1,267	3,780	3.0

Vastaava asukasluku v. 1935 oli 4,054 ja 3.2.

Menot ja tulot. Kertomusvuoden menosääntöön kunnallisia työväenasuntoja varten merkityt määrärahat ja niiden käyttö ilmenee seuraavasta taulukosta:

Menoerät.	Määräraha, Smk.	Kustannukset tilien mukaan, Smk.
Palkkaukset ¹⁾	140,040: —	140,040: —
Tilapäistä työvoimaa	25,200: —	25,200: —
Kesälomajaiset	3,375: —	2,935: —
Vuokra	²⁾ 88,770: —	88,770: —
Lämpö	6,980: —	4,005: 10
Valaistus	40,315: —	42,616: —
Siivoaminen	1,250: —	893: 65
Vedenkulutus	³⁾ 152,570: 10	152,570: 10
Puhtaanapito	137,400: —	135,160: —
Kaluston kunnossapito	3,000: —	129: 85
Kasvatustoiminta	10,000: —	6,889: 40
Korjaukset	⁴⁾ 190,914: 25	179,831: 90
Yhteensä	799,814: 35	779,041: —

¹⁾ Isännöitsijän palkka sekä muut yhteiset hallintokustannukset merkitään kiinteistötoimiston tilille eivätkä sisälly tähän yhdistelmään. — ²⁾ Tähän sisältyy kerho-huoneiston vuokramenoja 33,600 markkaa ja lastenseimen vuokramenoja 13,020 markkaa sekä vuoden aikana myönnetty lisämääräraha, 7,150 markkaa. — ³⁾ Tähän sisältyy vuoden aikana myönnetty lisämääräraha, 777: 10 markkaa. — ⁴⁾ Summa ei sisällä rakennusten ulkokorjauksista johtuvia menoja; talousarvioon merkittyyn määrärahaan, 210,000 markkaan, lisättiin vuoden aikana 2,400 markan lisämääräraha ja siirrettiin siitä kauppahallien, kioskien ja torien korjauksia varten 21,485: 75 markkaa.

Eri asuntoryhmien kesken kustannukset jakautuivat seuraavasti:

Asuntoryhmä.	Smk.	Asuntoryhmä.	Smk.
Hietaniemenkadun	86,026: 50	Sammatintien	37,814: 35
Kirstinkadun	36,198: 20	Mäkelänkadun	155,474: 60
Somerontien	98,787: —		
Kangasalan tien	121,638: 30	Yhteensä	707,834: 05
Karstulantien	171,895: 10	Kerhotoiminta	58,186: 95
		Lastenseimen vuokra	13,020: —
		Kaikkiaan	779,041: —

Vuokrasaatavia oli edellisestä vuodesta siirretty 26,735 markkaa ja kertomusvuoden vuokrat arvioitiin 2,861,280 markaksi, joten talousarvioon merkittiin tuloja yhteensä 2,888,015 markkaa. V:n 1936 kuluessa maksettiin edellisen vuoden saatavia 25,135 markkaa. Todellisuudessa veloitettiin 2,975,608 markkaa, mistä määrästä poistettiin 2,897: 50 markkaa ja siirrettiin v:een 1937 33,190 markkaa; jäljellä olevat 2,939,520: 50 markkaa maksettiin.

Kiinteistötoimiston kansanpuisto-osaston eri toiminta-aloihin jakautuva toimintakertomus v:lta 1936 sisälsi seuraavaa:

Urheilutoiminta. *Luistinradat.* Talvikautena 1935/36 kaupungin omistamat ja yleisön maksutta käytettävissä olevat suuremmat maaluistinradat olivat Käpylän ja Vallilan urheilukentillä sekä pienoisi- eli lastenradat Pasilan, Siltavuorenrannan, Runeberginkadun ja Neitsytpolun leikkikentillä sekä Hietalahden merialtaassa ja Katajanokan rannalla upseerikasinon luona. Käpylän luistinradalla kävi puheena olevana talvikautena n. 12,000 luistelijaa ja Vallilan luistinradalla n. 16,000. Pienoiradoista olivat eniten käytännössä Runeberginkadun ja Neitsytpolun radat. Käpylän ja Vallilan ratoja luovutettiin määrääjain jääpallokilpailuihin. Kaupungin omistamien luistinratojen jäädytetty pinta-ala oli n. 15,000 m². Yksityisten omistamista radoista sijaitsivat Helsingin luistelijain rata Kaisaniemen suurella kentällä, Helsingfors skridskoklubb nimisen seuran radat Kaisaniemen pienellä kentällä ja Johanneksen kirkon kentällä, Helsingin työväen luistelijain sekä Vesa, Kulervo ja Ponnistus nimisten urheiluseurain yhteinen rata Kallion urheilukentällä, Idrottsföreningen Kamraterna nimisen seuran rata Väinämöisenkadun kentällä, Suomen jääkiekkoliiton rata Kampin kentällä ja Pallokenttä oy:n kaksi luistinrata-aluetta Pallokentällä. Kaisaniemen suuren kentän, Pallokentän ja Kallion urheilukentän radoilla oli pikaluistelurata.

Talvikautena 1935/36 avattiin luistinradat jo osittain marraskuun 24 p:nä, mutta suojasään takia voitiin ne kuitenkin pitää auki vain pari päivää. Varsinainen luistelukausi alkoi joulukuun 15—16 p:nä, jolloin kaikki kaupungin omistamat sekä yksityisten luistinradat olivat kunnossa. Tammi-kuun alkupuoli oli leuto ja kaikki radat suljettiin. Helmikuu sen sijaan oli sangen edullinen luistelulle, joskin lumen poiskuljettaminen tuotti vaikeuksia. Luistinradat suljettiin maaliskuun 10 p:n tienoilla. Kenttien käyttö oli sangen vilkasta ja jääpelialueista oli jatkuvasti puutetta. Jääkiekkoa pelattiin Kampin kentällä ja Kaisaniemen pienellä radalla. Opettajan johdolla tapahtuva koulu- ja luokkaluistelu oli edelleen maksuton kaikilla yksityisradoillakin¹⁾.

¹⁾ Vrt. tämän kert. s. 188*.

Hiihto- ja kelkkamäet. Kaupungin hiihto- ja kelkkamäet saatiin kuntoon vuoden vaihteessa. Tammikuun alussa sattuneiden suojailmojen takia oli mäet kuitenkin suljettava useiksi päiviksi, mutta kuun puolivälissä vallitsivat jälleen paremmat talvipäivät. Sunnuntaisin liikkui kaupungin ympäristössä suuria hiihtäjäjoukkoja ja vanhat hiihtomäet Alppilassa, Helsinginkadun varrella, Käpylässä ja Meilahdessa olivat ahkerassa käytännössä, eniten Helsinginkadun ja Käpylän mäet. Pääkaupungin mäenlasku-urheilun kannalta on merkittävänä edistysaskeleena mainittava Herttoniemen uuden hiihtomäen valmistuminen; sen alaosaa tasoitettiin köyhäinhoidollisena varatyönä. Hiihtomäki otettiin virallisesti käytäntöön tammikuun 24 p:nä, jolloin Helsingin hiihtäjät niminen seura järjesti siellä kilpailut. Hyppyjen pituudet olivat 32—35 m. Mäkeä käytettiin ahkerasti ollen kuitenkin arkipäivisin siellä kävijöiden luku pitkän matkan takia n. 15, mutta lauantaisin ja varsinkin sunnuntaisin useasti jopa puolisensataa. Hiihtomäet suljettiin maaliskuun 23 p:nä.

Kelkkamäkiä oli kaupungissa kaikkiaan 23 eli seuraavat: Kaisaniemen puistossa 3, Lapinlahdenkadun, Tehtaankadun, Nervanderinkadun, Runeberginkadun, Sepänkadun, Telakkakadun, Hesperiankadun, Suvannontien, Hauhontien, Castréninkadun ja Kangasalan tien varrella, Katajanokalla, Suomenlinnassa ja Pasilassa Maistraatinkadun varrella, Kallion ja Haapaniemen kentillä, kussakin 1, sekä Kaivopuistossa ja Siltavuorenrannalla kummassakin 2.

Urheilukentät. Kaupungin urheilukenttien sekä hiihto- ja kelkkamäkien rakentamisesta ja kunnossapidosta huolehtivat edelleen yleisten töiden lautakunnan alaiset rakennustoimiston talo- ja katurakennusosastot sekä niiden hallinnasta ja hoidosta toimiston kansanpuisto-osasto. Uutena urheilukenttäalueena mainittakoon messuhallin edessä sijaitseva n.s. Messukenttä. Kentän tasoitustyöt valmistuivat jo syksyllä 1935. Kun todettiin, että kenttää sen nykyisessäkin kunnossa pienin korjauksin voitaisiin käyttää harjoituksiin ja pienempiin kilpailuihin, hyväksyttiin kiinteistölautakunnan ehdotus kentän siistimisestä, tilapäisestä tasoittamisesta sekä jalkapallomaalien sinne pystyttämisestä. Kenttää käytettiin ahkerasti koko kesän. Pukeutumispaikkoina pelaajat käyttivät Mäntymäen rinnettä ja messuhallin pukusuoja, joita viimeksi mainittuja luovutettiin pientä korvausta vastaan Messukentän ja Pallokentän käyttäjille.

Tehdyistä uudistuksista urheilukentillä mainittakoon seuraavat: Käpylän ja Annalan kenttien juoksuradat saatiin valmiiksi kesän aikana, radat rakennettiin uusien menetelmien mukaan sahajauhokerroksineen j. n. e. Eläintarhan kentälle rakennettiin juoksurataa ympäröivä verryttelyrata, Väinämöisenkadun kentälle vesiklosettilaitteet ja Kaisaniemen kentälle pukusuoja mies- ja naisosastoineen. Kallion urheilukentän ulkoaitaa korotettiin puolella metrillä.

Urheilukentät avattiin virallisesti huhtikuun 25 p:nä. Haapaniemen kentän pukusuoja avattiin kuitenkin jo huhtikuun 19 p:nä. Kentät suljettiin lokakuun viimeisenä päivänä. Kenttien käytön havaittiin jälleen kasvaneen, varsinkin harrastettiin pienempiä kilpailuja jalkapalloilussa. Pesäpalloharrastus ei sen sijaan osoittanut kasvua.

Eläintarhan urheilukenttää käytettiin edelleen eniten. Harjoittelijain lukumäärä laskettiin siellä n. 55,000:ksi, joista naisia 1,000. Naisurheiluinnotus näytti laimentuneen olympialaisvuodesta huolimatta. Eläintarhassa pidettiin 30 maksullista kilpailua ja oli niissä katselijoita yhteensä 46,924. Bruttotulot olivat 607,268 markkaa, josta seuroille maksettiin 520,505: 40 markkaa

ja kaupungille jäi nettotuloa 81,120: 10 markkaa. Liikkeiden ja seurojen välisiä kilpailuja pidettiin entistä enemmän eli kaikkiaan n. 300. Urheilukentän lämminvesisuihkua käytti kesän aikana 6,785 henkilöä. Elokuun 28 p:nä laskettiin Eläintarhan urheilukenttää käyttävät henkilöt, jolloin todettiin miehiä olevan 650 ja naisia 15. Muiden kenttien käytöstä kolmena viimeisenä vuonna mainittakoon seuraava: Kallion urheilukentän korjaustyöt v. 1934—35 haittasivat kentällä harrastettua urheilua, mistä osittain johtui harjoittelijain lukumäärän pienuus mainittuna aikana. Maksuttomia pikkukilpailuja pidettiin kentällä kertomusvuonna 250. Työväen urheiluliiton alaisia jalkapallo-otteluja pelattiin v. 1934 ja 1935 kumpanakin n. 200, mutta v. 1936 ainoastaan 65. Puulaakiotteluissa oli katsojien lukumäärä viimeksi mainittuna vuonna yhteensä n. 30,000—40,000 henkilöä. Pyöräilijät saivat edelleen käyttää rataa keskiviikkoisin. Naiset harrastivat etupäässä pesäpalloilua omalla alueellaan ja lapset käyttivät ahkerasti kahlaamoa. Väinämöisenkadun kentällä harjoittelijain lukumäärä kasvoi n. 20 % edelliseen vuoteen verraten. V. 1935 kentällä pidettiin yhteensä 200 jalkapallo-ottelua ja kertomusvuonna 229 lukuunottamatta koululaisten voimistelutunneillaan pitämiä lukuisia otteluja. Haapaniemen kentällä pidettiin pesäpallo-otteluja v. 1934 yhteensä 230, v. 1935 300 ja kertomusvuonna 254 sekä lisäksi n. 40—50 koululaisottelua. Käpylän kentällä järjestettiin maksuttomia pikkukilpailuja kertomusvuoden aikana yhteensä 74. Lisäksi pidettiin useita harjoitusotteluja. Annalan kentällä pidettiin vuoden aikana n. 45 ottelua ja raviradan alueella sijaitsevalla jalkapallokentällä n. 550 ottelua. Kaisaniemen suurella ja pienellä kentällä pelattiin pääasiallisesti pesäpalloa, otteluja oli n. 150, joista virallisia n. 40. Urheilu propaganda idrott nimisen seuran järjestämiä pesäpallokilpailuja kävi katsomassa n. 60,000 henkilöä. Nämä kentät olivat myöskin koululaisten enimmäin käyttämät kentät. Hesperian pesäpallokenttä vuokrattiin 56 päiväksi maksullisia kilpailuja varten, jolloin samana päivänä saattoi olla kolmekin kilpailua.

Johanneksen kirkon ja Kampin kenttiä sekä Messukenttää käytettiin koululaispalloiluun ja pienempiin jalka- ja pesäpallokilpailuihin. Myöskin pidettiin useita virallisia pallokilpailuja ja puulaakiotteluja. Kaisaniemen verkkopallokenttien yhteinen vuokrattu tuntimäärä oli 2,586. Kentät avattiin toukokuun 6 p:nä ja suljettiin lokakuun 4 p:nä.

Laakson ratsastuskenttää laajennettiin kesällä 1937 Helsingissä pidettäviä pohjoismaisia ratsastuskilpailuja silmälläpitäen. Tasoitus- ja vesihautatyöt saatiin loppuunsaoritetuiksi vuoden loppuun mennessä. Pintakerroksen ja katsomon rakentaminen jätettiin seuraavaan vuoteen.

Puheena olevana toimintavuonna ilmeni myöskin entistä suurempaa kävelymatkain ja suunnistautumisen harrastusta.

Köyhäinhoidollisina varatoina tehtiin Herttoniemen uuden hiihtomäen alaosan tasoitamisen lisäksi viemärioja Väinämöisenkadun kentälle ja Laakson ratsastuskentällä suoritettiin salaojitus-, viemäri- ja maanleikkaustöitä.

Ratsastustiet. Talissa tehtiin ratsastusteitä n. 800 m ja vanhoja teitä korjattiin, avo-ojia kaivettiin n. 1,100 m.

Kansanpuistot. Kaupungilla oli v. 1936 samat kansanpuistot kuin edellisenäkin vuonna, luvultaan kaikkiaan 13, jos sellaisena pidetään myös Uuni-saaren kansanpuistonluontoista merikylpylää.

V. 1936 kesä oli hyvin kaunis ja lämmin. Ilmatieteellisen keskuslaitoksen ilmoitusten mukaan kesä-, heinä- ja elokuun keskilämpö oli Helsingissä korkeampi kuin milloinkaan aikaisemmin. Esim. kesäkuu oli lämpimämpi kuin

107:ään vuoteen. Merivesi lämpeni myös tavallista nopeammin ja pysytteli 20 asteen lämpöisenä melkein koko kesän. Juhannuksen tienoissa veden keskilämpö oli 24 astetta ja syyskuun puolivälissä 16 astetta. Vielä syys—lokakuun vaihteessa nähtiin Hietarannalla runsaasti uinninharrastajia.

Oli selvä, että yleisöäkin liikkui tavallista runsaammin kansapuistoissa ja uimarannoilla. Niinpä Seurasaarella, Mustasaarella, Pihlajasaarella, Lauttasaarella, Korkeasaarella, Kivinkassalla ja Mustikkamaalla kävi säännöllistä liikennettä välittävillä höyry- ja moottorialuksilla, meno- ja paluumatkat erikseen laskettuina, yhteensä 1,000,277 henkilöä vastaavan luvun edellisenä vuonna ollessa 843,593 ¹⁾). Kävijäin lukumäärä nousi kaikkien kansapuistojen osalta, eniten kuitenkin Korkeasaaren, jonka uusi leijonalinna herätti huomiota. Hietarannalla kävi tavallista enemmän kylpijiä, laskujen mukaan n. 400,000. Pukusuojaa käytti 52,887 henkilöä, joista miehiä 30,649 ja naisia 22,238. Kesäkuun 21 päivä oli Hietarannalla väkirikkain, silloin kävi siellä yli 20,000 henkilöä. Juhannusaattona poltettiin rannan edustalla sijaitsevalla Taivalluodolla kokko, jolloin katselijain lukumäärä nousi n. 10,000:een. Seurasaarella kävi kaikkiaan n. 120,000 henkilöä. Maitse saapuneiden lukumäärä oli n. kymmenen kertaa suurempi kuin laivalla saapuneiden. Juhannuksena oli saarella n. 13,000 henkilöä ja sunnuntaisin käyneiden keskimäärä oli n. 4,000. Saarella asustavat kesyt oravat ja sorsat olivat sekä kaupunkilaisten että täällä vierailevien ulkomaalaisten suuressa suosiossa. Seurasaaren itärannalla sijaitsevaa vapauintipaikkaa käytettiin ahkerasti ja uimalaitoksella käyneiden lukumäärä oli yhteensä 12,500, joista naisia 5,000, miehiä 6,500 ja lapsia 1,000. Mustasaarella yleisö kävi mielellään omilla veneillään, koska se oli sopivan matkan päässä kaupungista ja rauhallisempi kuin monet muut saaret. Joinakin päivinä saattoi rannalla nähdä jopa satakin yksityistä moottori- y. m. venettä. Juhannuksena oli saarella yli 4,000 henkilöä. Höyrylaivaa käytti n. 10,000 henkilöä ja omilla veneillään käyneiden lukumäärä nousi suunnilleen samaan määrään. Lauttasaaren käyttö lisääntyi jonkun verran uuden sillan valmistuttua. Leiriytyminen oli siellä sallittu vain sunnuntain vastaisena yönä. Tällöin teltoja pystytettiin keskimäärin n. 50. Höyrylaivalla ja moottoriveneillä käyneiden lukumäärä oli n. 7,500. Pihlajasaarella oli edelleen kaupungin arvokkain uimaranta, sinne kuljettiin myös tavallista runsaammin omilla veneillä. Kaikkiaan kävi siellä kesän aikana n. 45,000 henkilöä. Myöskin Korkeasaaren uimalaitoksen ja uimarannan käyttö lisääntyi käyden siellä kesän kuluessa n. 3,700 kylpijää. Varsinaisista saarista oli Mustikkamaa eniten käytetty. Yleisön runsaudessa se kilpaili melkein Hietarannan kanssa. Siellä käyneiden lukumäärä laskettiin kesän aikana yli 300,000:ksi, jolloin huomioitiin myöskin ne suuret yleisöjoukot, jotka saapuivat saarelle omilla veneillään. Juhannuksena saarella kirjaimellisesti sanoen ei ollut yhtään vapaata paikkaa. Tuurholman kauniin kansapuiston käyttö oli edelleen varsin vähäistä. Juhannuksena siellä tosin oli n. 800 henkilöä, mutta sunnuntaisin tavallisesti vain n. 300—400. On sen tähden suunniteltu, että puistossa sallittaisiin leiriytyminen jälleen ainakin sunnuntain vastaisena yönä. Uunisaarella kävi n. 70,000 kylpijää ja Humallahden uimalaitoksella n. 57,000 ²⁾). Herttoniemen uimarannalla kävi kaikkiaan n. 4,000—5,000 kylpijää.

¹⁾ Tarkemmat tiedot kaupungin oman aluksen sekä yksinoikeutettujen yksityisten alusten välittämästä liikenteestä kansapuistoihin v. 1927—36 on esitettyä Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa v:lta 1937. — ²⁾ Ks. tämän kert. s. 187*.

Kaupungin varsinaiset leiriytymisalueet olivat Varsasaari, Kivinokka ja Satamasaari, joissa leiriytyminen rajoitettiin kuitenkin toukokuun 9 p:n ja syyskuun 15 p:n väliseksi ajaksi. Kivinokan leiriytymisalueesta saatiin seuraavat tiedot: Jo pääsiäisen aikaan yleisö alkoi etsiä sopivia leiriytymispaikkoja ja viikkoa ennen määräaikaa oli jo n. sata telttanpohjaa paikoillaan, mutta ne poistettiin. Heti leiriytymisajan ensimmäisenä päivänä pystytettiin 63 telttaa jota paitsi n. sata pohjaa tuli paikoilleen. Viikoittain kohosi n. sata telttaa tai majaa ollen niitä juhannuksena suurin määrä eli 814, josta määrästä 40 kuului Ponnistus nimiselle urheiluseuralle. Samana päivänä oli Kivinokalla n. 10,000 henkilöä, joista suurin osa tuli omilla veneillään. Rannalla havaittiin silloin olleen 136 soutu- ja 42 moottoriveneitä sekä 29 kanoottia. Elokuun keskivaiheille saakka aleni sitten pystytettyjen telttojen lukumäärä keskimäärin 10:llä viikossa ollen niitä edellä sanottuna aikana hiukan alle 700. Varsinainen poismuutto alkoi kuitenkin vasta syyskuussa vähentyen telttojen lukumäärä puolessa kuukaudessa 527:llä. Jäljellä olevat teltat korjattiin pois saman kuukauden loppuun mennessä. Kesä—heinäkuun aikana vietti Kivinokassa leirielämää keskimäärin 2,500 henkilöä vuorokaudessa, sunnuntaisin n. 5,000. Kyläsaaresta liikennettä välittäviä moottoriveneitä käytti n. 40% leirillä olleista, 40% tuli jalkaisin ja loput omilla veneillään. Yleisö saarella käyttäytyi hyvin. Huono juomavedensaanti herätti kuitenkin tyytymättömyyttä. Varsasaarella oli myöskin telttojen lukumäärä suurin juhannuksena, jolloin niitä laskettiin olleen 559 ja asukkaita niissä n. 4,500. Saarelle tulleita havaittiin silloin saapuneen vuokramoottoriveneillä Ruoholahdenrannasta n. 3,000 ja muiden tulleen omilla moottoriveneillään tai soutamalla; veneitä laskettiin olleen rannassa 215. Westendin tien valmistuttua alkoivat monet saarella kävijät käyttää sitä tietä tullen veneillä salmen poikki. Majojen ja telttojen lukumäärä oli tavallisina sunnuntaipäivinä n. 400 ja yleisöä yli 2,000. Syyskuun 20 p:ään mennessä poistettiin kaikki majat. Järjestys oli saarella hyvä, mutta juomavedenpuute häytti täälläkin. Satamasaarella oli vakinaisia majoja 120 ja tilapäisiä 25. Juhannuksena oli ennätysmäärä yleisöä eli n. 2,200 henkilöä, tavallisina sunnuntaipäivinä käyneitä oli n. 600—800. Saarelle tehtiin kesän aikana kaikkiaan 29 huvimatkaa. Suurin osa leiriasukkaista saapui saarelle omilla veneillään, joiden lukumäärä nousi välistä 200:aan. Wamo niminen moottorivene teki saareen 75 matkaa, mutta kuljetettavia oli yleensä vähän. Koko kesän aikana kävi saarella n. 16,000 henkilöä edellisenä vuonna vastaavan määrän ollessa 8,000.

Kaikilla leiriytymisalueilla vakinaiset leiriasukkaat alkoivat käyttää melkein yksinomaan pahvi- tai puukuitulevyistä valmistettuja majoja; monet entiset leiriasukkaat hankkivat itselleen omat palstat kaupungin ympäristöstä.

Helsingin retkeilykerhojen leirialueella Degerössä kävi kesän aikana n. 2,500 henkilöä viettäen useimmat siellä vain viikonloppua.

Liioittelematta voinee sanoa, että käynnit kansanpuistoissa ja uimarannoilla nousivat kesällä 1936 yhteensä n. 1,200,000:een.

Uudis- ja korjaustyöt. Kansanpuistoissa tehdyistä uudistuksista mainittakoon, että Mustikkamaalle rakennettiin uusi lastaussilta, Kivinokkaan ja Tuurholmaan uudet moottorivenesillat, Kivinokkaan ja Lauttasaareen uudet käymälät, Varsasaareen ja Pihlajasaareen säilytyskellarit sekä juomavesiposti lasten osastolle Hietarantaan.

Vapautuneet vangit tekivät paljon tie-, ojitus- ja perkaustöitä. Näistä mainittakoon erikoisesti Seurasaaressa Antintalon ohitse kulkeva uusi tie ja salaojituksen uusinta saaren ravintolan edustalla sijaitsevalla niityllä. Pih-

lajasaaren tiet kunnostettiin melkein kokonaan eli n. 2,800 m²:n alalta ja uutta käytävää tehtiin n. 200 m.

Eläintarha. Korkeasaaren eläintarhan toiminnasta eläintarhan valvoja antoi seuraavat tiedot:

Henkilökunta. Eläintenhoitaja E. Kanervan suorittaessa sotapalvelustaan toimi viransijaisena hänen veljensä V. Kanerva.

Uudistöistä ja korjauksista mainittakoon seuraavat: Saaren pohjoisrannalle rakennettiin laudoista poronjäkälän säilytysvaja. Puhvelitarha jaettiin väliaidalla kahteen osastoon ja sisäpuolinen lankkusuoja purettiin kaksiosastoisen hirsisuojan tieltä. Suojan permannot valettiin betonista ja se katettiin vihreillä tiilillä. Tarhan molempiin osastoihin tehtiin sementtiset juomaltaat ja vesisuihkut. Metsälintuhäkin eteläpuolelle pystytettiin kaksiosainen rauta-aitaus jäniksille. Aasitarhan säleaita hajoitettiin ja tilalle tehtiin rautaaita. Saukon hallussa olevaan nutriahäkkiin valettiin sementtiallas ja -suoja sekä liukurata. Pikkupetoelelähäkin välipermanto uusittiin. Naali-, sinikettu-, hopeakettu- ja ilveshäkki maalattiin, samoin petolintuhäkistön puuosat ja kaniinisuojaat. Akvariorakennus korjattiin ja maalattiin. Kalliopohjan rosoja tasoitettiin ja maapohjia vaihdettiin monissa tarhoissa ja häkeissä.

Eläimistö. Vuoden lopussa oli eläintarhassa 141 eri eläinlajia, yhteensä 573 kappaletta, kuten seuraavasta yhdistelmästä ilmenee:

	Kpl.	Eri lajeja.		Kpl.	Eri lajeja.
Imettäväisiä ..	254	57	Matelijoita	10	6
Lintuja	295	76	Kaloja	14	2
			Yhteensä	573	141

Erinäiset pikkueläimet eivät sisälly esitettyyn yhdistelmään. Edelliseen vuoteen verraten eläinten lukumäärä lisääntyi 1:llä ja lajien lukumäärä 7:llä. Eläintarhan eläimistö arvioitiin vuoden lopussa 335,070 markan arvoiseksi ollen lisäys edellisestä vuodesta 30,505 markkaa.

Ostamalla hankittiin eläintarhaan m.m. 1 pari ilveksiä, 2 norppahyljettä, 16 kpl. erilaisia koristefasaaneja, haarahaukka, kotimainen harmaahaikara ja 3 tylppähäntäskinkkiä. Lahjaksi tai muulla tavoin saatiin 2 hirvenvasikkaa, leijonanaaras ja urospentu, galapagoskilpikonna ja 1 pari minkkejä. Vaihtamalla hankittiin 1 piisoni- ja 1 puhvelivasikka, 1 urospuolinen saksanhirvi sekä 1 pari kuningas- ja 1 pari Swinhoe-fasaaneja. Eläintarhassa syntyneistä ja eloonjääneistä mainittakoon 1 karakul- ja 2 muflonikaritsaa, 1 urospuolinen saksanhirvenvasikka, 2 metsäkauriivasikkaa, 4 kpl. pesukarhun, 5 kpl. hopea- ja 2 kpl. punaketun pentuja sekä neljä kyhmyjoutsenen poikasta, joista myöhemmin 2 kuoli. Lisääntyneen eläimistön arvo laskettiin 99,210 markaksi.

Vuoden aikana kuoli m.m. naarassusi, nuori muflonipässi, 1 isojohtsen ja boakäärme ja vaivaisina tai liikanaaisina lopetettiin skotlantilainen poni ja 2 punakettua. Eläintarhasta myytiin 2 muflonipässiä, 2 nuorta pesukarhua, 2 kuusipeuraa, 11 hopeakettua ja 1 kyhmyjoutsenpari. Kolilla sijaitsevaan koetarhaan luovutettiin 3 kuusipeuraparia ja New Yorkin Prospect-eläintarhaan lahjoitettiin 2 norppahyljettä. Poistettujen eläinten arvo laskettiin 68,705 markaksi.

Leijonalinnaa pidettiin auki tarpeen mukaan joka päivä käyden siellä kaikkiaan 109,494 maksanutta katsojaa. Pääsymaksuja kertyi 187,558 markkaa.

Huviajeluja ja -ratsastuksia poroilla ja aaseilla toimeenpantiin entiseen tapaan, edellisiä helmi—maaliskuussa, jälkimmäisiä touko—syyskuussa. Porolla ajoa rajoitti kuitenkin huono keli. Nettotulo porolla ajeluista oli vain 205: 50 markkaa, mutta aaseilla ajo tuotti 4,629 markkaa.

Akvariorakennus oli kuten ennenkin touko—syyskuun aikana maksuttomasti auki joka päivä 4 tuntia, kivennäiskokoelma samoin toukokuun puolivälistä syyskuun puoliväliin.

Korkeasaaren kasvihuoneesta istutettiin seuraavat määrät kukantaimia: Korkeasaareen 815 kevätkukkaa, 1,663 kesäkukkaa, 100 kalliomäntyä ja aita-pensasta sekä 168 kg heinänsiementä, Mustikkamaalle 1,279 kevä- ja 475 kesäkukkaa, samanlaisia taimia Seurasaareen vastaavasti 2,450 ja 382, Pihlajasaareen 2,227 ja 240 ja Mustasaareen 1,256 ja 515, Tuurholmaan 700 kesäkukkaa, Satamasaareen 565, Hietarantaan 375, Kivinokkaan 245, Lauttasaareen 200, Palosaareen 375 ja Varsasaareen 225. Lisäksi kylvettiin kansanpuistoihin heinänsiementä.

Siirtolapuutarhat. Siirtolapuutarhoja oli v. 1936 viisi: Ruskeasuon, Kumpulan, Vallilan, Herttoniemen ja Talin siirtolapuutarhat, joista viimeksi mainittu oli kuitenkin vielä keskeneräinen¹⁾.

Talin siirtolapuutarhan perustamistöitä jatkettiin. Sen pinta-ala oli 15.5 ha, josta viljeltyä maata oli 8.2 ha. Puutarhaan paalutettiin yhteensä 241 palstaa, joiden suuruus vaihteli 350:stä 500 m²:iin. Vuokra oli 75 penniä m²:ltä. Siirtolapuutarhasta vuokrattiin kertomusvuonna 159 palstaa.

Kaikissa siirtolapuutarhoissa tehtiin tavanmukaisia korjaus- ja rakennustöitä, teitä korjattiin, hiekotettiin j.n.e. Kumpulan puutarhan epäkuntoon menneessä salaojaverkostossa tehtiin suurehkonpuoleisia korjaustöitä käyttämällä työssä vapautuneita vankeja; vanhat salaojat korjattiin ja samalla tehtiin useaan kohtaan uusiakin.

Syksyllä järjestettiin Vallilan siirtolapuutarhaan puutarhanäyttely, jossa oli näytteillä paljon erilaisia viljelijöiden omilla palstoillaan viljelemiä kasvilajeja. Näyttelyä ei järjestetty kilpailu- vaan opetustarkoituksessa.

Kesäisin puutarhoissa tapahtuvan neuvontatyön ohella annettiin palstanviljelijöille talvisaikaankin neuvoja puutarhanhoidon eri aloilta esitelmien ja havainto-opetuksen muodossa erikoisina kerhoiltoina, joita pidettiin kotitalouslautakunnan huoneistossa joka toinen lauantai. Huoneisto oli siirtolapuutarhayhdistysten vapaasti käytettävissä. Talin siirtolapuutarhan uusille viljelijöille järjestettiin luentotilaisuuksia, joissa selostettiin siirtolapuutarhapalstan suunnittelua, maanmuokkausta, kasvien lannoittamista, istutusta ja kylvöä y.m.

V. 1936 puutarhakonsulentit laativat 67 siirtolapuutarhapalstapiirustusta sekä 19 omakotipuutarhapiirustusta ja kaupunkitalojen pihamaakoristelupiirustusta. Siirtolapuutarhamajojen piirustuksia myytiin 96 kappaletta.

Puutarhaneuvontaa harjoitettiin myöskin Käpylän, Kumpulan ja Toukolan omakotialueilla sekä niillä kaupungin pihamailla, joille laadittiin puutarhapiirustukset.

¹⁾ Vrt. kansanpuisto-osaston aikaisempia vuosikertomuksia ja Helsingin kaupungin tilastollista vuosikirjaa.